

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 327(82)

Бредіхін А.В., Донецький національний університет

Бредіхін Андрій Володимирович – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Донецького національного університету. У 1996 р. закінчив історичний факультет Донецького державного університету. Сфера наукових інтересів – “Роль перонізму і неоперонізму в історії Аргентини”.

Внутрішня політика Х.Д. Перона (1946-1955 рр.)

Однією з актуальних проблем сучасної історії Аргентини є дослідження внутрішньої політики Х.Д.Перона. У статті аналізуються різні аспекти внутрішньої політики Х.Д.Перона.

One of the most actual problem of modern history of Argentina is the analysis of the domestic policy, which provided by H.D.Peron. The article is devoted to the analysis of the different aspects of the Peron's domestic policy.

Розглядаючи сучасну історію Аргентини, слід звернути увагу на період правління Х.Д.Перона. Перонізм як аргентинський політичний рух почав формуватися в 1945 р. Включивши в себе різні ідеології, він почав серйозно впливати на ситуацію, що склалася в Аргентині в післявоєнний період. У зв'язку з цим, вибір об'єкта дослідження не є випадковим.

Актуальність даного дослідження обумовлена як відсутністю у вітчизняній історіографії серйозних наукових розробок із зазначеної проблеми, так і вагомою науковою значимістю вивчення латиноамериканського досвіду реформ політичної системи й національних економік.

Деякі аспекти внутрішньої політики Х.Д.Перона аналізувалися закордонною історіографією [1]. Після історії боротьби за незалежність за кількістю досліджень друге місце, поза всяким сумнівом, посідає аргентинська історія часів перебування на президентському посту Х.Д.Перона. Незважаючи на певну кількість досліджень щодо феномена перонізму, як стверджує, зокрема, відомий історик Р.Красвеллер, не

існує загального підходу до визначення сутності даного явища. На його думку, оцінки коливаються від навішування ярликів радикальної лівизни до фашизму, від визначення Х.Д.Перона борцем за права трудящих до падіння його іміджу як лідера опору імперіалізму. Ціла низка дослідників спробували охарактеризувати деякі напрямки внутрішньої політики Х.Д.Перона, зокрема соціальну політику. До таких належать К.Флорія, Х.Ромеро.

Джерельну базу статті становлять аргентинські історичні документи досліджуваного періоду, особисті архіви аргентинських дослідників перонізму, державні архівні матеріали, зокрема програмні документи партій і виступи їхніх лідерів, постанови влади, заяви самого Х.Д.Перона і його оточення.

Метою статті є характеристика внутрішньої політики Х.Д.Перона в 1946-1955 рр. Методологічною основою роботи є принцип історизму й об'єктивності.

Відразу після перевороту 1943 р. Х.Д.Перон не бажав перебувати в ролі першої особи. Можливо, він вважав за необхідне контролювати соціальний напрямок діяльності

уряду, розглядаючи його як основу для політичного ривка. Крім цього, він постійно підсилював свої можливості впливати на кадрову політику уряду Роміреса. Таким чином, кожним своїм кроком у період від 1943 до 1945 року Перон збільшував популярність у робітничому середовищі й політичну вагу, створюючи масову основу для свого майбутнього лідерства на національній політичній арені.

Безумовно, для реалізації своїх амбіційних цілей Х.Д.Перон вдало використав фінансові можливості країни, що з'явилися завдяки вдалій для Аргентини економічній кон'юктурі. Стабільне фінансування сприяло виконанню соціальних програм. Зокрема збільшилася частка робітників і селян у національному доході. Його перерозподілу на користь трудящих домігся міністр Х.Д.Перон.

Реалізація фінансово-економічних цілей була складовою єдиного плану – державотворення. Насамперед Х.Д.Перон установив контроль над профцентром ЗКП. Скориставшись існуючими між різними групами ЗКП розбіжностями, він домігся прийняття угоди про співробітництво між урядом і профцентром. Цей документ означав установлення контролю над ЗКП з боку держави.

Х.Д.Перон не збирався обмежувати свої функції на посту глави секретаріату праці й соціального забезпечення наглядом над найбільшим профспілковим об'єднанням країни. До 1945 р. була створена національна система соціального забезпечення, реалізована програма тотального об'єднання населення в численні структури. Зокрема, було надано статус юридичної особи профспілкам, які уклали відповідні договори з міністерством праці й соціального забезпечення. У зв'язку із цим Х.Д.Перон механічно встановив контроль не тільки на рівні певної профспілкової організації, тобто ЗКП, але й над усім профспілковим рухом. Таким чином, було зроблено серйозний крок у напрямку створення авторитарного режиму.

Дії Х.Д.Перона були не тільки показником його прагнення побудувати корпоративну державу, але й вказували на його чітку класову спрямованість.

Після перемоги на виборах перед Х.Д.Пероном постало не менш важливе завдання, ніж одержання позитивного результату на виборах, а саме: створення політичної партії. На основі організованої в листопаді 1945 р. лейбористської партії, пероністських профспілок, різних груп, що відійшли від цивільного радикального союзу, соціалістичної партії, представників консерваторів, католиків була створена

пероністська партія. Але в умовах принципово нової для себе ситуації, що склалася після загальних виборів 1946 р., пероністи поставили завдання формування соціальної бази нещодавно створеної партії. Щоб виконати його, у пероністську партію були прийняті державні службовці, представники великого бізнесу, власники великих торговельних компаній, робітники, включені до складу профспілок.

На установчому з'їзді було ухвалено програму й статут партії. Два основні документи, прийняті на базі доктрини Х.Д.Перона, проголосили створення надкласової “хустициа-лістської” (справедливої) держави. Однією з основних складових доктрини Х.Д.Перона була ідея “третього шляху” для Аргентини. Вона із захопленням сприймалася, так само, як і дії Х.Д.Перона, народом, юрбами “дескамисадос”, що висловлювали свій позапарламентський ентузіазм. Вочевидь, подібна підтримка викликала занепокоєння військових.

У значній мірі ця підтримка пояснювалася ораторськими здібностями, особистими рисами Х.Д.Перона.

Доктрина Х.Д.Перона й особливості аргентинської цивілізаційної моделі сприяють не тільки кращому розумінню причин успішності й тривалості перонізму, але й більшій об'єктивності в оцінці одного з найбільш значимих кроків цього політика, а саме – прийняття конституції в березні 1949 р. Її основу склала хустициалістська доктрина. Тому основний закон буквально пронизаний духом хустициалізму. Його характерними рисами є популізм і соціальна справедливість. У зв'язку із цим, не випадково в конституції особлива увага приділяється правам людини, зокрема на працю, справедливий розподіл, охорону здоров'я, організацію та захист своїх професійних інтересів, соціальне забезпечення.

Демократична складова чітко простежується в основному законі. Конституція декларувала демократичні свободи, надання виборчих прав жінкам.

Х.Д.Перон, як автор документа, брав до уваги не тільки доктрину хустициалізму, але й реалізував власне бачення політичної системи. Він прагнув перейняти досвід тоталітарних режимів Європи, при цьому зберігаючи демократичний режим. Конституція стимулювала розвиток двох тенденцій, що визначили характер політичної системи. По-перше, значно посилювалися позиції президента. Зокрема він одержав можливість переобиратися необмежену кількість разів, оголошувати діяльність партій і громадських організацій, які є опозиційними правлячому режиму поза законом, набув права припиняти

дію конституційних гарантій.

По-друге, багатопартійна система була обмежена патерналістським, авторитарним режимом на чолі із правлячою пероністською партією.

Обидві ці тенденції об'єктивно призводили до створення надпрезидентської системи. Для Латинської Америки вона не є унікальною.

Завдяки прийнятій конституції, Аргентина за формальними ознаками державного ладу відповідає всім критеріям представницької демократії. Так, конституція декларує принцип розподілу влади, проведення вільних виборів на основі загального, прямого й таємного голосування, політичний плюралізм, свободу слова, утворення політичних партій і громадських організацій, захист індивідуальних прав особистості. Аргентинська армія перебувала під контролем суспільства, хоча цей контроль носив формальний характер. Церква, відповідно до конституції, була відокремлена від держави, вибори проводилися у визначені календарні строки. Державний контроль над економікою, що відповідав спрямованості конституції, забезпечував досить високий для країн латиноамериканського регіону рівень соціальної сфери.

Разом з тим для сформованого в період правління Перона режиму були характерні авторитарні риси, що дозволяють визначити політичну систему Аргентини на даному етапі історії цієї латиноамериканської держави як "авторитарну демократію". Створена Х.Д. Пероном, на думку автора, вона серед подібних їй латиноамериканських систем була найбільш близькою, виходячи із властивих їй характерних рис, до перетворення на суто авторитарну.

Поряд з політичною складовою проблеми, зокрема пов'язаною з конституцією 1949 р., не меншу зацікавленість викликає соціально-економічна політика Х.Д. Перона. Її популярність обумовлена двома причинами. По-перше, аргентинський лідер, намагаючись побудувати справедливую державу, проводив масштабні заходи соціального характеру, що, безумовно, є позитивним. По-друге, для досягнення поставленої мети, а саме – створення соціально справедливої, держави, Х.Д. Перон фактично знищив ринкові відносини.

У таких оцінках варто враховувати, що після Другої світової війни відбувається збільшення чисельності пролетаріату, а також у цілому міських шарів населення. Дана тенденція, помножена на процес індустріалізації, приводить до кардинальної зміни економічної стратегії й ролі держави в цій області. Ці зміни континентального масштабу відбувалися протягом Другої світової війни і

досягли свого піка в 50-60-ті рр. У цей час країни латиноамериканського регіону приділяли все більше уваги внутрішньому ринку, створенню базових галузей промисловості. Як свідчить історія держав регіону, зазначені перетворення відбувалися внаслідок того, що політичні еліти укладали угоди про дії в економічній сфері. Система компромісів і взаємних поступок охопила не тільки політикум, але й суспільство. Як засвідчили події 1940-1950 рр., зацікавленість окремих соціальних груп, наприклад такої, як середній клас, в участі в цьому процесі була обумовлена прагненням одержати фінансово-економічні переваги, а також спробувати змінити існуюче співвідношення сил. Важливу роль у боротьбі за перерозподіл сфер впливу відіграють робітничий клас, а також трудівники, зайняті в аграрній сфері.

Безумовно, існують і національні особливості, характерні для певних держав. Це, зокрема, групи, які впливають на гілки влади з метою досягнення своїх цілей. Крім цього, для кожної країни характерний вибір певного варіанта політичного й економічного розвитку.

Але в цілому відносини між промисловою буржуазією будуються за певними "стереотипами" у будь-яких країнах, залежно від того, формувалося їхнє господарство на основі анклавів або на основі виробництва, що контролювалося національними групами. Виділяються кілька типових форм таких відносин:

а) "ліберальна" індустріалізація, яка здійснюється на основі приватнопідприємницької ініціативи, припускає існування в попередній період потужного й домінуючого агроекспортного сектора, що так чи інакше зв'язаний із внутрішнім ринком;

б) "національно-популістська" індустріалізація орієнтована на політичні настанови, що формуються в умовах тиску фракцій буржуазії, пов'язаних з апаратом влади, середніх шарів і народних мас (через профспілки), які тією чи іншою мірою підтримують процес розвитку разом з аграрним експортно-імпортом сектором, а іноді й на протигагу йому;

в) індустріалізація, регульована "десаролістською державою", являє собою процес, при якому нездатність капіталістичного експортно-імпортного сектора усередині країни здійснити накопичення капіталів і переорієнтувати виробництво на внутрішній ринок компенсується державною програмою, що змінює напрямки фінансових потоків за допомогою податкової системи. Такий варіант розвитку виявляється кращим у ситуації анклавів [2].

У кожному з охарактеризованих варіантів в Аргентині особливе місце приділяється націоналізму й популізму. Безумовно, найбільше значення ці складові мають для “націонал-популістської індустріалізації”. Зазначена роль двох перелічених факторів обумовлена прагненням залучити населення до участі в процесі індустріалізації, а також консолідувати суспільство в умовах перехідного періоду.

В Аргентині на роль організуючої сили індустріалізації претендували агроекспортери, які контролювали промисловість, фінансові структури та пов'язаний з ними імпорт. Агроекспортери намагалися встановити контроль не тільки над економічною, але й над політичною сферою. При цьому слід зазначити, що вони прагнули стримати тиск робітників на органи влади, здійснюваний через профспілки. Було очевидним, що відбувається формування двох центрів сили в політичному житті Аргентини. Перший представляла буржуазія, другий – робітники. І це протистояння носило запеклий характер. Значною мірою воно було обумовлено тим, що робітничий рух став більше організованим. Очевидно, що протистояння цих груп не дозволяло здійснювати економічні перетворення. Більше того, зазначена ситуація була не вигідною як робітникам, профспілкам, так і національній буржуазії.

Х.Д.Перон спробував ліквідувати це протистояння, при цьому скоротивши високі темпи економічного розвитку. Він приступив до створення аргентинської корпоративної держави. Це не було копією подій, які відбувалися в Італії 20-х рр. і Німеччині 30-х рр., однак Х.Д.Перон, орієнтуючись на досвід Гітлера й Муссоліні, почав об'єднання різних соціальних груп.

Внаслідок проведення цих заходів змінився характер протистояння: якщо раніше в ньому брали участь робітники й національна буржуазія, то у період правління Х.Д.Перона в ньому були задіяні народ і олігархія, іноземці.

Уявляється контекстуально доцільним акцентувати увагу на поглядах відомих латиноамериканських учених Ф.Е.Кардозо й Е.Фолетто. Використовуючи історико-структурний метод, вони в інтегральному синтетичному вигляді простежили у своїх дослідженнях динаміку економічного й соціально-політичного розвитку країн Латинської Америки, при цьому з огляду на національну специфіку окремих держав регіону. Дослідники в такий спосіб охарактеризували зміну протистояння: “...Пануюча еліта сформувалася саме із представників місцевих груп, пов'язаних саме з експортно-імпортними операціями. А ці операції контролювалися

переважно іноземцями й усе більше сприяли монополізації бізнесу. Група агроекспортерів, що панує в економічній і політичній сферах, мала подвійну орієнтацію: з одного боку, через здійснення інвестицій на внутрішній ринок вона представляла динамічну силу, спрямовану на розвиток, а з іншого боку, внаслідок закордонних контактів стала інструментом посилення залежності...” [3].

Багато в чому завдяки позитивній економічній ситуації пероністам вдавалося реалізовувати свої цілі, не входячи в суперечність із багатьма групами аргентинського суспільства. Найбільші соціально-економічні переваги одержали робітники, а в найменш сприятливій ситуації опинилися олігархи.

Економічна політика пероністів була пов'язана із проблемою конфлікту представників експортно-імпортного і фінансового секторів – з одного боку, і представників старого промислового сектора з іншого. Принципова відмінність між ними полягала в тому, що перша група залежала від динаміки експортно-імпортних операцій, друга не характеризувалася залежністю. Втім їх об'єднує зацікавленість у зміцненні зв'язків із державою. Пероністи, приділивши особливу увагу ролі держави, убезпечили її від впливу фінансово-промислових груп, що у цій ситуації перетворило її на контролюючу структуру, а не на засіб боротьби різних груп між собою. Робітники, висловлюючи свої інтереси через профспілкові структури, не прагнули до прямого конфлікту із представниками національної буржуазії, так само, як і промисловці й підприємці намагалися не загострювати стосунки з робітниками. Ми вважаємо, що в основі цієї хиткої рівноваги сил була домовленість не виходити за рамки сформульованих державою правил політичної поведінки. Така ситуація була характерна для всіх корпоративних держав, у яких різні соціальні групи намагаються не виходити за рамки встановлених державою норм.

Одним з перших кроків Перона стала націоналізація структур, що забезпечують електропостачання, газопостачання, роботу телекомунікацій, авіатранспорту, а також Центрального банку. Він створив державне маркетингове агентство з експорту. Рішення настільки масштабних завдань, пов'язаних зі створенням потужного державного сектора в економіці, вимагало прийняття планів розвитку. Пероністи у своїх діях у сфері економіки дотримувалися принципу п'ятирічок. У результаті питома вага державного сектора в економіці Аргентини зросла до 15-18% [4].

Встановлення державного контролю над економікою дозволило здійснювати серйозні соціальні програми. Із приходом до влади Х.Д.Перона протягом наступних п'яти років витрати на суспільні потреби збільшилися з 19,5% до 29,5% від обсягу ВВП [5].

Особливістю соціальної політики Х.Д.Перона була відсутність чітко сформульованих домінуючих векторів у цій сфері. Він прагнув замінити їх відсутність популістськими гаслами, зміст яких зводився до того, що робітники одержать багато чого й у короткий строк.

Уряд пероністів надав робітникам тринадцять робітничих зарплат за один рік роботи, оплачені відпустки. Відомий випадок, що свідчить про характер соціальної політики Х.Д.Перона. Він знайшов процвітаючу фірму, що витрачала досить значні суми на соціальну сферу, заробітну плату робітникам. Більше того, він буквально змушував всі фінансово-економічні структури наслідувати приклад вищезгаданої фірми, незалежно від їх фінансових можливостей. Х.Д.Перон запровадив загальне пенсійне забезпечення, крім цього, відкрив будинки відпочинку для робітників. Була заборонена дитяча праця.

Успіх політики Х.Д.Перона, зокрема соціальної, пояснювався й популярністю його дружини. Молода й чарівна Єва Перон користувалася безпрецедентною підтримкою населення Аргентини. Вона очолювала жіночу пероністську організацію й "Фонд Єви Перон" – фонд зборів і пожертвувань на допомогу робітникам. Кошти, які акумулював фонд, направлялися на створення інфраструктури відпочинку для робітників. Єва використала засоби державних фондів для створення системи пільг незаможним верствам населення. Її виступи збирали багатотисячні юрби народу. Вона вважала, що союз армії з масами робітників є основою влади. Дружина президента послідовно відстоювала цю тезу, а також робила все можливе для посилення позицій глави держави. Не випадково після її смерті позиції перонізму стали слабкішими.

У липні 1952 р. у віці 32 років Єва Перон померла від раку. В Аргентині була оголошена 30-денна жалоба. Ще за її життя були прийняті закони про будівництво їй пам'ятника і обов'язкове вивчення в школах її книги "Сенс мого життя". Столиця провінції Буенос-Айрес місто Ла-Плата було перейменовано в місто Єва Перон. Однак після усунення Х.Д.Перона від влади колишня назва міста була відновлена.

Важливу роль у проведенні соціальної політики відігравали профспілки, що об'єднували мільйони робітників. У цьому зв'язку слід зазначити, що підтримка

профспілок стала можливою завдяки повному контролю пероністів над Загальною конфедерацією праці. Зокрема, чисельність ЗКП за період правління Х.Д.Перона збільшилася з 350 тис. до 3 млн. чоловік, що перетворило його на могутню опору перонізму [6].

На нашу думку, соціальну політику Х.Д.Перона за своїм характером і масштабами можна порівняти з діями шведських лідерів у цій сфері в 40-50-і рр. Безумовно, ми не намагаємося поставити знак рівності між ситуацією, що складалася в цих двох країнах у досліджуваній період, але проводити аналогії в соціальній сфері доречно. При цьому доцільно підкреслити, що Х.Д.Перон припускав можливість запозичення закордонного досвіду, його критичного аналізу з метою використання в умовах Аргентини.

Для підтвердження варто акцентувати увагу на характерних рисах соціальної політики у Швеції з метою їхнього порівняння з політикою в аналогічній сфері, що проводив Х.Д.Перон. Насамперед необхідно відзначити, що Х.Д.Перону не була чужою ідея соціальної держави, що реалізовувалася у Швеції. Шведські соціал-демократи завдяки державотворенню загального благоденства стали домінуючою політичною силою в країні. Розпочаті ними наприкінці 30-х рр. реформи реалізувалися в другій половині 40-х – в 50-х рр., тобто після закінчення Другої світової війни, що перервала на якийсь час здійснення перетворень. Були встановлені високі пенсії й соціальні виплати. Громадяни Швеції перебували під опікою держави. Були встановлені високі податки для заможних представників суспільства, але націоналізації не проводилося. Разом з тим, з огляду на тотальну систему соціального забезпечення, підприємства повинні були здійснювати значні відрахування в бюджет країни. Тобто в цій системі соціальної політики досить переконливо виявлялася домінуюча роль держави й елементи соціалізму.

Внутрішня політика Х.Д.Перона характеризується не тільки діями в політичній, економічній і соціальній сферах.

Драматично склалися відносини Х.Д.Перона з католицькою церквою. В 1954 р. він розпочинає кампанію, спрямовану проти церкви. Вона була обумовлена тим, що церква перебувала у списку супротивників аргентинського лідера. В 1955 р. робітники знищили дві з найкрасивіших церкви Аргентини – "Сан-Франциско" і "Санто-Домінго". Нападів зазнали й інші церкви, що належали Аргентинській католицькій церкві. Надалі це зіграло фатальну роль для Х.Д.Перона, тому що за армією, яка повалила його режим в 1955 р.,

стояла церква.

Х.Д. Перон не обмежився терором проти церкви. У зв'язку з тим, що соціалісти й комуністи в неформальному союзі з буржуазними партіями у другій половині 40-х рр. виступили проти пероністів, називаючи їх фашистами, вони втратили профспілкові структури, що перебували під їхнім впливом. Пероністи ліквідували контрольовані комуністами профспілки, а їхні члени перейшли в пероністські профспілки.

Х.Д. Перон зважився піти на розпуск Верховного суду, для того щоб одержати можливість маніпулювати конституцією.

Здійснюючи політичну тиранію, Х.Д. Перон наживав собі численних ворогів.

Дії Х.Д. Перона в сфері внутрішньої політики призвели до формування опозиції, налаштованої на його усунення від влади. Опозиційні президенту настрої існували й раніше, але на рубежі 40-50-х рр. ситуація складалася не на користь аргентинського лідера. Економічна криза, що почалася наприкінці 40-х – на початку 50-х рр., не дозволила Х.Д. Перону здійснювати великомасштабну соціальну політику. Проявами кризи стало погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, інфляція, зростання цін. Зміна соціально-економічної ситуації була обумовлена не тільки об'єктивними, але й суб'єктивними факторами. Непродумані дії в сільськогосподарському секторі разом з посухою 1952 р. посилили кризові явища. А як відомо, сільськогосподарський сектор був головним джерелом внутрішнього капіталу для цієї латиноамериканської країни. Невідповідність масштабу соціальної політики фінансово-економічним можливостям держави призвело до росту інфляції.

Наслідком цих негативних змін став розвиток страйкового руху. В 1949 р. страйкували друкарі, робітники цукрової промисловості, з листопада 1950 р. до серпня 1951 р. – 220 тис. залізничників [7]. Уряд Х.Д. Перона запровадив воєнний стан на залізницях, а також розпочав кампанію звільнення страйкарів. Були проведені арешти учасників акцій протесту. Зазначені кроки пероністів мали неоднозначні результати. З одного боку, вдалося знизити кількість страйків, з іншого, репресії, спрямовані проти страйкарів, підірвали авторитет уряду й особисто Х.Д. Перона. З 1954 р. страйковий рух знову посилюється, тому що соціально-економічна ситуація не покращилася.

Дестабілізація ситуації в країні змусила представників фінансово-промислових кіл Аргентини, військової еліти дійти висновку про необхідність усунення Х.Д. Перона. Виникає

альянс, якому вдалося реалізувати цю мету. Промисловці й підприємці Аргентини були незадоволені активним втручанням глави держави в сферу їхньої діяльності заради досягнення своїх політичних цілей. Зміцнивши свої позиції на внутрішньому ринку завдяки протекціоністським заходам Х.Д. Перона, вони вирішили позбутися непідконтрольного політичного діяча. У свою чергу, військові кола побоювалися посилення лівих сил і поглиблення кризи в країні, яка б охопила політичну, економічну, соціальну сфери. Падіння довіри до уряду Х.Д. Перона, обумовлене репресіями, спрямованими проти учасників акцій протесту, спричинило політичну кризу. Аргентинські військові зважали на те, що дестабілізація ситуації в країні могла привести до посилення радикальних тенденцій у лівому русі.

Подібні ситуації породжували занепокоєння у тому, що пероністи й безпосередньо сам Х.Д. Перон знищують демократію й демократичні цінності. Зазначені побоювання стосувалися й середнього класу аргентинського соціуму, у тому числі представників цього прошарку, що служили в збройних силах і становили значну частину офіцерського корпусу аргентинської армії.

Внаслідок цього баланс сил у суспільстві складався не на користь пероністів і їхнього лідера. Цією обставиною скористалися олігархи, великі землевласники й інші супротивники пероністського режиму. Вони завдяки помилкам, допущеним пероністами, збільшували число своїх прихильників, залучаючи до своїх лав тих, хто раніше перебував на боці Х.Д. Перона і його оточення. Зокрема, збільшували чисельність лав супротивників президента й перонізму підприємці, які побоювалися формування "синдикалістської держави". Це побоювання охопило аргентинських бізнесменів різного рівня. Як ми вже відзначали вище, підприємці з підозрою ставилися до Х.Д. Перона й пероністського руху також у зв'язку зі збільшенням тиску на них з боку влади, яка буквально вилучала у них засоби проведення широкомасштабної соціальної політики.

Невдоволення різних груп аргентинського суспільства призвело до формування антипероністської коаліції.

Перша спроба усунути Х.Д. Перона від влади відбулася 16 червня 1955 р. Цього дня відбувся заколот військово-морських сил. Проте він зазнав поразки. Як відомо, цей род військ є елітним. Офіцерський склад військово-морських сил меншою мірою висловлював пропероністські настрої. У червневому заколоті взяли участь і військово-повітряні сили. Крім

олігархічних кіл, у тому числі великих землевласників і підприємців, за цим заколотом стояла католицька церква.

Аргентинська армія на момент першої спроби не була одностайною щодо доцільності перебування Х.Д.Перона при владі. Про це свідчило те, що сухопутні війська не тільки не взяли участі у заколоті, але й чітко заявили про підтримку президента.

Реакцією глави держави на невдачу спробу військового заколоту стала відставка деяких міністрів, діяльність яких викликала найбільш негативну реакцію з боку опозиційних консервативних сил. Незважаючи на розпочаті Х.Д.Пероном репресії, спрямовані проти учасників страйків, серед робітників було чимало тих, хто підтримував його курс.

На нашу думку, саме цей крок президента обумовив те, що в аргентинській армії перемогла корпоративна солідарність. Безумовно, фатальними для політичної долі Х.Д.Перона були й інші помилки, допущені їм у період діяльності на посаді глави держави. Після невдалого заколоту президент втрачав контроль над ситуацією в країні.

Черговий військовий заколот відбувся 16 вересня 1955 р. Він стався у Кордові, очолив його генерал Лонарді. Єдиною силою, готовою виступити на захист Х.Д.Перона, були робітничі загони. Вони підтримували аргентинського лідера в червні 1955 р. під час невдалої спроби військового заколоту, але тоді Х.Д.Перон не зважився скористатися цією силою. Причина цієї нерішучості, на нашу думку, полягає в тому, що президент припускав можливість початку громадянської війни. Беручи до уваги той факт, що глава держави і його оточення фактично протиставили робітників армії, даний варіант цілком міг стати реальністю. Він, не віддавши наказу робітничим загонам придушити заколот військових, був змушений залишити Аргентину та виїхати до Парагваю.

Таким чином, Х.Д.Перон поставив за мету створити потужний націоналістичний рух, який мав об'єднати різні соціальні групи. Для її реалізації була створена концепція "хустициалізму", що стала ідеологічною основою пероністського руху. За цією концепцією пропонувався третій, особливий шлях розвитку Аргентини, не тотожний

Література

1. Floria, Carlos A. y Cesar A. Garcia Belsunce. *Historia Política de la Argentina Contemporanea 1880-1983*. – Buenos Aires: Editorial Alianza, 1998. – 315 p.; Romero, Jose Luis. *Breve Historia de la Argentina*. – Buenos Aires: Editorial Abril, 1991. – 409 p.
2. Fernando Calderon G. *Urbanizacion y etnicidad: El caso de la Par. Cachabamba, 1984*. – P. 202.
3. Кардозо Ф.Э., Фалетто Э. Зависимость и развитие Латинской Америки. Опыт социологической интерпретации – Пер. с исп. и португ. – М.: ИЛПРАН, 2002. – С. 155.
4. Строганов А.И. *Новейшая история стран Латинской Америки*. – М.: Высш. шк., 1995. – С. 112.
5. Farer T. *The Grand Strategy of the United States in Latin America*. – New Brunswick, 1988. – P. 25.
6. Строганов А.И. *Указ. соч.* – С. 112.

Надійшла до редколегії 22.01.2007 р.